

Jaarverslag van de Vereniging voor Theologie en Maatschappij over het laatste kwartaal van 2020 en het gehele kalenderjaar 2021

We schrijven dit jaarverslag levend onder de loden deken van het geweld in Oekraïne. Weer vechten mensen die zich christenen noemen tegen elkaar om land, om levensruimte. Was het na de Tweede Wereldoorlog het 'christelijke' westen dat oorlogen voerde ver buiten Europa, nu is het het 'christelijke' Rusland dat oorlog voert tegen zijn burens binnen Europa. Dachten we al dat we een beschaafd werelddeel waren (wat andere werelddelen bepaald niet merkten), nu is de ontmaskering daarvan compleet en schokkend. Vooral als we ook bedenken dat 'wij' als tegenpartij niets anders kunnen bedenken dan het oude geloof in afschrikking door wapentuig weer op te poetsen.

En dan nu dit verslag, over anderhalf jaar 'theologie en maatschappij' overdenken, verdiepen en bespreken. Anderhalf jaar in coronatijd, met alleen spaarzame ontmoetingen op afstand. Kerken waren schuil- en oefenplaatsen om deze tijd door te komen, met nieuwe rituelen en het aanleren van digitale nabijheid, hoe beperkt ook. En de theologie? De meest kritische doordienking van het leven in coronatijd, van de maatregelen en het wereldbeeld, de vooronderstellingen erachter en de effecten van het beleid, kwam niet uit theologische hoek, maar van een socioloog: Willem Schinkel, met zijn beschouwingen in bladen en boeken ('Theorie van de kraal', 'Pandemocratie'); enkele leden van onze vereniging hebben op eigen initiatief het werk van Schinkel bestudeerd en besproken, meestal via digitale kanalen; iets daarvan is terecht gekomen in ons blad Ophef.

Dit verslag beslaat de periode vanaf half 2020 tot aan het eind van het jaar 2021. Dit grijpt vooruit op het besluit van het bestuur om voortaan de jaarverslagen op te stellen per kalenderjaar, om te beginnen in 2022. Dat betekent ook dat de jaarlijkse ledenvergadering voortaan steeds in het voorjaar gehouden zal worden.

Bestuur

In de periode die dit verslag beslaat heeft het bestuur 6 x vergaderd, 1 x per mail, 3 x online en 2 x fysiek, op vergaderplekken in Amersfoort en Utrecht. Het bestuur bestond in deze periode uit Jan Baartman (penningmeester), Gerhard ter Beek (secretaris), Anne Marie Booi, Harry Pals (voorzitter) en Wilken Veen (Ophef).

Bijeenkomsten en ledenvergaderingen

De laatste fysieke ledenvergadering is gehouden op 25 oktober 2019. In de jaren 2020 en 2021 was een ledenvergadering niet mogelijk vanwege de coronapandemie. Wel heeft het bestuur een verslag van de werkzaamheden en een financieel verslag geschreven over het verenigingsjaar 2019-2020. Dat is toegestuurd aan alle leden, met de vraag daar eventueel schriftelijk of per mail op te reageren. Er kwamen alleen lovende en instemmende reacties. Daarmee beschouwt het bestuur die verslagen als goedgekeurd door de leden.

Op 29 april 2021 is er een online bijeenkomst van leden geweest, over 'links en de geschiedenis', n.a.v. een artikel van Harm Dane hierover in Ophef. Harm heeft het thema ingeleid.

Enkele flarden uit het gesprek erna:

- met de term neoliberalisme wordt de term kapitalisme vermeden, maar dat wordt in feite wel bedoeld; maar dan moet je die termen wel analytisch uitwerken
- de ongrijpbaarheid van kapitaal(stromen) is ingewikkeld, je kunt die alleen aangrijpen waar ze pijn doen
- bewegingen (bijv. BLM, MeToo) ontdekken hun geschiedenissen van verzet; die verhalen moet links opnemen, delen, verbreden en verdiepen
- er zijn veel uitgebuite arbeiders, maar arbeid is onzichtbaar geworden/gemaakt als factor in de kapitaalaccumulatie, behalve in de distributiesector
- waar is de beweging nu, de tegenmacht? niet bij ons ('linkse burgers'), maar elders; we moeten ernaar speuren en dan solidair zijn, kijken waar de strijd opvlamt en tegen de (kapitalistische) grenzen van het systeem aanloopt; voorlopig zal die strijd nog heel fragmentarisch zijn.

Er namen slechts 10 mensen deel aan het gesprek. Het lijkt erop dat mensen toch een drempel voelen om aan een digitaal inhoudelijk gesprek mee te doen. We streven weer naar fysieke bijeenkomsten.

Website

Als bestuur proberen we de website steeds actueel te houden te houden; secretaris en websitebeheerder Gerhard ter Beek zet zich daar voor in.

We streven ernaar om zoveel mogelijk de zoektermen waar onder wij te vinden willen zijn te gebruiken in de teksten die op de website geplaatst worden; het gaat dan om termen als '(maatschappij)kritische theologie' en 'theologie en samenleving/maatschappij'. Het is moeilijk na te gaan of dit helpt om onze website te vinden. We hebben wel vastgesteld dat de website Is bezocht... We kunnen ook vaststellen dat de Facebook-pagina van de VTM regelmatig bekeken en 'geliked' wordt.

Er is onregelmatig een column op de website geplaatst vanuit het bestuur, naast de columns die in Ophef verschenen. Altijd geplaatst werden het redactioneel van elke Ophef, de boekenrubriek van de hoofdredacteur en de column 'Theologie en samenleving' van de voorzitter.

Ophef

In deze periode verschenen nummers over: Breken of bouwen (september 2020), Afscheid van Indië (december 2020), Verkiezingen (maart 2021), Lichaam en lichamelijkheid (juni 2021), Generaties (september 2021) en Wessel ten Boom, hartstochtelijk theoloog (over de overleden oud-hoofdredacteur van Ophef) (december 2021). Het bestuur is blij met de inzet en de kwaliteit die de redactie over het algemeen levert.

In principe ligt er het aanbod aan theologiestudenten van welke opleiding dan ook om een jaar lang Ophef als PDF te lezen, voor een bedrag van € 10. Door de situatie met corona en ziekte van Leen v.d. Herik zijn werving hiervoor en de publiciteit hierover nog niet echt van de grond gekomen.

Publicatiefonds

Er zijn in deze periode 2 delen verschenen over theologen van wie we de erfenis willen bewaren en doorgeven. Dick Boer schreef 'Maar wij hadden zo gehoopt. Het dwarse denken van Ton Veerkamp'; dat boek is op 19 november 2021 gepresenteerd in een bijeenkomst in de Amsterdamse Thomaskerk, door VTM georganiseerd in samenwerking met het Leerhuis Tenach en Evangelie; Ton Veerkamp kon daar vanwege zijn broze gezondheid niet bij aanwezig zijn, maar heeft het boek uiteraard wel ontvangen; hij is op 2 maart 2022 overleden. En de Lutherse theoloog Andreas Wöhle schreef 'Van de boom leren. Politiek en mystiek in de theologie van Dorothee Sölle'; dat boek kreeg een positieve bespreking in Trouw.

Het schrijven van een deel over Stanley Hauerwas leidde niet tot een bevredigend resultaat: de redactie van de serie vond het geheel niet passen bij de doelstelling van de serie, m.n. omdat de maatschappelijke stellingname van Hauerwas te weinig belicht werd. De tekst is in 2022 wel apart als boek uitgebracht door KokBoekencentrum: Ariaan Baan en Jan Martijn Abrahamse 'Stanley Hauerwas. Een theologische biografie'.

Een deel over Rochus Zuurmond, geschreven door Herman Meijer, is bijna persklaar.

Aan het begin van 2022 heeft KokBoekencentrum de samenwerking bij het uitgeven van deze reeks plotseling opgezegd. De verkoopcijfers vielen tegen, die waren minder dan de afgesproken 500 exemplaren. We betreuren het dat de uitgeverij de uitgave van deze boekjes via hun fonds weinig tijd gegeven heeft. Bestuur en redactie overleggen over een nieuwe opzet, waarschijnlijk in samenwerking met de uitgever van Ophef, Skandalon, en ook i.c.m. Ophef. Het bestuur wil deze reeks zeker voortzetten.

Financiën

Het leden- en abonnee bestand gaat langzaam maar gestaag achteruit. Afgelopen jaar telden we 18 opzeggingen, m.n. door overlijden. Dat betekent dat de vaste inkomsten ook per jaar afnemen, terwijl we wel dezelfde activiteiten willen blijven uitvoeren (Ophef, theologenserie, bijeenkomsten, bestuursinzet). Dat kan leiden tot de keuze: de prijs van lidmaatschap/abonnement verhogen of langzaam aan interen op ons vermogen (dat in het publicatiefonds zit).

Archivering

De zoektocht onder oud-bestuursleden naar verslagen van bestuursvergaderingen en ledenvergaderingen en van jaarverslagen over de jaren 1994 (opheffing CvS) tot ongeveer 2010 heeft niets opgeleverd.

Namens het bestuur,

Harry Pals (voorzitter)